

A regény vége mintegy nyitva marad, megkezdett szálak még «eldolgozás»-ra várnak. Az utolsó lapokon fiatal sorsok — a terebélyes nagy fa zsenge hajtásai — bontakoznak előttünk. Hihetőleg gondol is rá az író, hogy ezeket a szálakat tovább vezesse. Ha gondol: a kritika is készörömet biztatja a folytatásra. A témaszövedék, melyből most egy kötetre valót kiemelt, érezhetően nagy, szinte kényszerítő erővel ragadta meg képzelmet. Nagy kedvünk van, komoly okunk is van hinni, hogy belőle még egy második alkotást is várhatunk, alkotást a nietzschei értelemben: személyes vallomással, a lélek legbensőségesebb memoárjával fölérőt. *Rédey Tivadar.*

Huszka József: A magyar turáni ornamentika története. (Budapest, 1930. Pátria kiadása.) A szerző mindjárt előszavában belekapcsolódik körünk egyik legnagyobb kérdésébe, a magyarság eredete vitájába. Értékes adatai birtokában rögtön állást is foglal s mint maga mondja: «megtoldja a magyar históriát néhány ezer évvel».

Nagy és eleven a vita, melyben pártot fog Huszka József könyve, mikor a Kaukázus feletti pusztaságot nem fogadja el a magyarság őshazájának, de állomásnak veszi, hova az ugor nyelvű nép már hosszú, zivataros századok után érkezett. Hiszi, hogy megtalálta nyomát is a prehisztórikus történelemnek s állítja, hogy a Zajthi által meghirdetett Nepál országbeli magyarok, a tibetországi bódok és a kásmírországbeli fehér hunnok alapították Indoszkihát. Egyik magyar forrása szerint «ezek a népek alkották a magyarságot. Hunnoknak és hungároknak nevezhették magukat, mert a nagy hírre vergődött hunnok rokonai voltak — ugoroknak nevezettek, mert az indiai ugorok számos nemzetsége képviselve volt bennük —, magyaroknak pedig azért nevezték

magukat, mert a bódok testvértörzsének, a magyarnak vezetése alatt foglalták el Magyarországot».

E bevezetés után az ornamentikát is merész úton elszármaztatja Mikéné, Kréta, Ciprus görögök előtti hunn-avar-magyar lakosságáig s állításai nem egyszer olyan meglepőek, mint például az, hogy: Semiramis neve a magyar szemérem szóval rokon. Meglepő és furcsa következtetés még akkor is, ha történelmi földrajzi fogalmaink nem tiltakoznak az ellen, hogy a Kr. előtt való két évezredben őseink lehettek valóban Szíriában és Kiszíriában, innen vonultak Kína és India felé, majd itt kezdődött el a hunnok és magyarok hivatalosan is elfogadott történelme.

Huszka József szerint a magyar ornamentika minden egyes eleme szimbólum, e szimbólumok sora nyelvet teremt s a nyelv kulcsa az asszír-babilóni világ fogalomkulcsa. Innen származnék a szemdíz, különös isteni és természeti jelentőséggel, összefüggése jelentkezik a mai nyelv szem-szemérem-szemzés alakjaiban is. Egy hittita hieroglifet is megfejt ezen az alapon és megállapítja, hogy az asszír hódoltság idején a sok apró kété királyság közül az egyik vogul, tehát ugor nyelvű volt. (Kr. e. 1115—735 közt.)

Az alakkettőzéssel képzett díszítőelemek eredetét vizsgálva, japán rokonságot mutat ki a ma is élő népies magyar ornamentikában. Fülönfüggőink formájuk és díszük után — itt a honfoglalás korabeli leletekre gondol — az Asztarté-kultusz jelképes díszével egyeznek, míg a legyezőalakú népi motívum egyenesen a papiruszfa ősi ábrázolása. Így a matyó, a szűrhimzés és a székely kapuk faragása elemein az egyiptomi papiruszmotívumot fedezi fel, a halhatatlanság és a túlvilág jelét. De megkeresi az istenfa és az asszír-fönikiai életfa vagy szentfa kapcsolatát is, ugyan-

így jelképes ősiséget talál a rózsá- és a liliommotívumokban, míg ornamentikánk szarvasa egyenesen Ázsiából származó Istár-Astarté-Artemis jelvény.

Mindent összevéve, Huszka könyve a ma nagy elméletét vagy legalább is elméleti vágyakozását fűti: megtoldani a történelmi lámpa fénykörét és rokonságot találni ott, ahol szeretnénk rokont találni. Lehet, sőt bizonyosan gyermekesség is van abban a törekvésben, hogy a formanyelvet nyelvi magyarázatokkal oldjuk meg s vallási fogalmakat vegyünk segédeszközzül. Az ilyen módszer elhagyja az analízisek pontosságát, eltér a megbízható ösvényektől s a képzelet és érzés birodalmába visz. S ezzel egy régen vitatott kérdésre alapozódik a könyv és a benne felhalmozott óriási anyag értéke, nevezetesen: van-e helye az érzésnek az adatgyűjtő kutatás iránymeghatározásában...

A felelet egyszerűnek látszik: a tudásban tudást, ismeretet, exaktumot és nem kellemes valószínűséget, nem a multa vonatkozó reményes várakozást keresünk. A dolog azonban mégsem ilyen egyszerű. Yhering és iskolája egy másik tudomány, a jogbölcselet területén eljut a «multa vonatkoztatott várakozás érzéséhez», de ettől függetlenül is mindannyian érezzük, hogy akár a mult, akár a jövő tényeivel kerülünk szembe, az igazság egy része mindig magunkban van megadva. Mintha a tények valójában ugyanúgy találkozni kívánnának mivelünk, mint ahogy mi sodródunk nem annyira az értelem, mint annak motorikus alapja, az érzelem által feléjük. S mintha e találkozás pusztán történése fontosabb volna a megismerésben a megismerés logikai megmerevítésénél is.

E könyvben a szerző nem vallja meg nyíltan, hogy érzései viszik kitűzött célja felé. Tudományos rendszerbe önti mondanivalóit, mintegy

védelmet kérve önmaga és a látszat előtt, hogy nem egészen komoly lenne különben. Pedig a komolysága nem nő meg a könyvnek azzal, hogy induktív módszert választ, mert ezzel a módszerrel «eo ipso» ellenkezésben kell állania.

Azonban, ha nem is alkalmas mai formájában e roppant anyag, hogy a hitetlent meggyőzze, mégis figyelemre méltó terméke a mai népművészeti irodalomnak, sőt ennél lényegesen több: jellemző. Jellemzi a magyarságot, mely félfordulatban áll a történelmi fronton: érzésben Keletre fordultan, tudásban Nyugatnak hisz. A könyv laicizmusát — mely csak látszólagos — vessék szemére a szerzőnek mások, de bizonyos laikus előretörés, naivitás mindenkor, még a tudomány világában is gyümölcsöző, ha egy nép a szigorúan lezárt, megmért, térképezett tudományos terület határain túlra vágyik. Más nép is átesett már a szellemi terjeszkedés hasonló válságos bevezetésén és mindenik sikerrel.

Bizonyos, hogy ez a könyv nem eredmény még, hanem irány s ezt az irányt mélyebben és közelebb kell keresnünk: a magyar lelkeség keres előző korokba való bekapcsolódást. Keleten keresi, mert onnan jött és hogy Keletnél is többet akar mutatni, az a magakeresés jele. Nem Huszka József hibája, ha e tagadhatatlanul lendületes magyar korszak még a keresést ismeri csak, nem pedig az eredményt, az út, legalább is a közeli évtizedek útja, mégis erre tart. Természetesen a turáni magyar ornamentika ilyen egybevető és oknyomozó tárgyalása sem érheti el azt a célját, hogy meggyőzzön, mert a vonallal való rejtélyes fogalmazás lélektani elemzése épen megfoghatatlansága miatt nem pozitív tudomány, hanem egyéb híján bölcselkedés, játék vagy tapogatózás.

Pintér Ferenc.